

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Л.В. Гмиря

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

**Київ
Видавничий центр КНЛУ
2023**

Гмиря Л.В.

Методика викладання української мови як іноземної: [навчальний посібник] 2-ге вид., допов. Київ.: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 40 с.

Навчальний посібник призначений для студентів, які навчаються за освітньою програмою "Українська мова і література, англійська мова, редагування освітніх видань" другого (магістерського) рівня вищої освіти, та викладачів української мови як іноземної.

Навчальний посібник сприятиме засвоєнню слухачами основ методики викладання української мови як іноземної, основним завданням якої є формування іншомовної комунікативної компетенції та удосконалення професійно-комунікативної компетенції викладачів української мови як іноземної на основі сучасних методів навчання іноземних мов.

Рецензенти:

Соколова С.О. – доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України;

Баган М.П. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології Київського національного лінгвістичного університету.

**Надруковано за ухвалою вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 18 від 26 червня 2023 р.).**

© Гмиря Л.В., 2023

© Видавничий центр КНЛУ, 2023

ЗМІСТ

Передмова	4
Робоча програма навчальної дисципліни.....	7
Обсяг і терміни вивчення курсу	9
Вимоги до засвоєння навчальної дисципліни	9
Методичні поради викладачеві курсу «Методика викладання української мови як іноземної»	11
Теми для самостійного вивчення слухачами	11
Завдання з використанням мультимедійних ресурсів	12
Методичні поради слухачам	12
Орієнтовна тематика рефератів	14
Питання (завдання) для самоконтролю і підготовки до рубіжного контролю в рамках поточного контролю успішності слухачів (згідно з графіком)	15
Методичні поради викладачеві щодо порядку підготовки і проведення усіх видів навчальних занять, передбачених програмою навчальної дисципліни.....	18
Вимоги до практичних домашніх завдань	20
Порядок підготовки та проведення рубіжного контролю успішності слухачів.....	21
Контрольно-вимірювальні матеріали для рубіжного контролю	22
Основні труднощі самостійної роботи слухачів та шляхи їх подолання	23
Порядок підготовки та проведення підсумкової атестації слухачів	24
Критерії та порядок оцінки результатів освоєння слухачами програми навчальної дисципліни	25
Питання до заліку з курсу «Методика викладання української мови як іноземної».....	26
Практичне завдання до заліку з курсу «Методика викладання української мови як іноземної»	27
Тести	31
Навчально-методичне та інформаційне забезпечення дисципліни	36

Передмова

Багатьох цікавить питання, з якою метою вивчають українську мову як іноземну. Відповідь дуже проста. Україна – самостійна сучасна держава, тому мета і причини вивчення української, як і будь-якої іншої іноземної мови, пов'язані з необхідністю розвитку діалогу між національними культурами. Назріла потреба обґрунтувати концепцію і методичні засади викладання української мови як іноземної.

У навчальних планах закладів вищої освіти України та деяких зарубіжних країн уведено навчальну дисципліну «Українська мова як іноземна». Відповідно опрацьовується методика викладання української мови як першої чи другої іноземної.

Основними методичними принципами у викладанні української мови як іноземної є такі:

1) Навчання українській мові іноземців ведеться на основі свідомого і практичного оволодіння мовою;

2) Викладання української мови передбачає відбір лінгвістичного матеріалу з урахуванням специфіки будови української мови у порівнянні з рідною мовою студентів, що сприятиме ґрунтовному засвоєнню фонетичних, лексичних і граматичних норм української мови;

3) Уся система навчання підпорядковується цілям розвитку мовлення, вироблення міцних умінь і навичок практичного користування мовою як засобом спілкування; лексичних, фонетичних і граматичних закономірностей української мови.

Сучасні праці з української лінгводидактики засвідчують активний пошук методичних прийомів і методів навчання. Ще в 1990-2000-х роках ХХ ст. з'явилася ціла низка навчальних посібників: Жлуктенко Ю.А., Карпиловская Е.А., Ярмак В.И. Изучаем украинский язык. – К., 1991; Терлак З.М., Сербенская А.А. Украинский язык для начинающих. – Львів, 1991; Выхованец И.Р., Карпиловская Е.А., Клименко Н.Ф. Изучаем украинский язык. Расширенный курс. Самоучитель. – К., 1993; Вінницька В.М, Головяшина Л.С., Плющ Н.П. Українська мова як іноземна (початковий курс). – К., 2002; Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. – К., 2007 та ін. У наступне десятиліття було проведено міжнародні й вітчизняні конференції, з'явилися публікації з проблем навчання української мови як іноземної. Однак лінгвістичне обґрунтування змісту й принципів навчання стосується переважно підготовки підручників та навчальних посібників з української мови як іноземної.

Потреба в підготовці таких посібників зростає як щодо вивчення української мови в різних країнах, так і для методичного забезпечення викладання курсу української мови як іноземної.

Водночас навчальна дисципліна «Методика викладання української мови як іноземної» займає особливе місце в структурі професійної перепідготовки та

підвищення кваліфікації викладачів української мови як іноземної. Методика викладання української мови як іноземної базується на таких дисциплінах, як «Сучасна українська літературна мова», «Методика викладання іноземних мов і культур», «Стилістика української мови», «Культура мови» та ін.

Якісні та кількісні параметри підготовки спеціалістів повинні відповідати вимогам кваліфікаційної сутності, згідно з якою фахівець готується до здійснення навчально-виховної, науково-методичної та організаційно-управлінської діяльності у закладі вищої освіти.

Вивчення курсу передбачає актуалізацію й інтеграцію знань слухачів, отриманих з дисциплін мовної підготовки та курсів загальнотеоретичного характеру, дисциплін гуманітарного циклу, які на етапі підготовки фахівців формуються в єдину систему, слугуючи основою для подальшої професійної діяльності.

Навчальна дисципліна «Методика викладання української мови як іноземної» знайомить слухачів з теоретичними основами методики викладання української мови як іноземної, із сучасними тенденціями у навчанні мови в Україні та за її межами, спрямовує їх на творчий пошук під час практичної діяльності у вишах, закладає основи організації знань для освітнього процесу, формує професійно-методичні вміння.

Мета курсу – формування та удосконалення професійно-комунікативної компетенції викладачів української мови як іноземної.

Навчальний посібник сприятиме засвоєнню слухачами основ методики викладання української мови як іноземної, основним завданням якої є формування іншомовної комунікативної компетенції на основі сучасних методів навчання іноземних мов.

Завдання курсу:

- узагальнити широку теоретичну базу, яка розкриває загальні та спеціальні закономірності процесу навчання як засобу спілкування, освіти, виховання і розвитку;

- ознайомити слухачів із новими методичними системами і методами, формами і засобами навчання української мови як іноземної, сформувати вміння творчо застосовувати набуті знання на практиці з урахуванням конкретних умов педагогічної діяльності;

- на базі отриманих теоретичних знань розвивати творче методичне мислення, яке допоможе у реалізації проблем, що виникають в освітньому процесі;

- підвищити загальномовний і лінгводидактичний рівні фахівців.

У посібнику запропоновано комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної»:

- робочу програму навчальної дисципліни;

- методичні поради викладачеві української мови з підготовки і проведення усіх видів навчальних занять, поточного контролю успішності та проміжної атестації слухачів професійної підготовки;

поради щодо проведення семінарських навчальних занять, організацію поточного контролю успішності та проміжної атестації слухачів професійної підготовки, передбачених програмою навчальної дисципліни;

матеріали для проведення підсумкової атестації;

методичні поради слухачам.

У посібнику вжито терміни: «викладач» – той, хто викладає запропоновану дисципліну, «слухач» – власне фахівець з української мови як іноземної, «студент» – той, хто вивчає українську мову як іноземну.

Робоча програма навчальної дисципліни

Зміст розділів (тем) навчальної дисципліни

Тема 1. Методика формування міжкультурної комунікативної компетенції на заняттях з української мови як іноземної.

Формування іншомовної граматичної, лексичної, фонетичної компетенцій. Формування іншомовної компетенції у техніці читання / письма, аудіюванні, говорінні, читанні, письмі, перекладі. Формування лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетенцій. Підручник – основний засіб навчання іноземної мови. Характер творчої діяльності викладача з використання навчально-методичного комплексу. Огляд і аналіз програм, сучасних підручників, навчальних посібників і методичної літератури курсу вивчення з української мови як іноземної.

Тема 2. Система роботи з практичної фонетики у навчанні української мови як іноземної.

Особливості роботи з фонетики. Вимова голосних звуків. Вимова приголосних звуків. Наголос. Робота над інтонацією. Методи навчання вимови української орфоепії.

Тема 3. Граматика та її місце в процесі викладання української мови як іноземної.

Основні труднощі в засвоєнні відмінкової системи і прийменниково-відмінкових форм української мови. Основні принципи відбору лексико-граматичного матеріалу в рамках практичної граматики. Основні риси, що характеризують граматичну систему української мови в цілому. Особлива організація матеріалу практичної граматики. Зв'язок лексики та граматики. Концентричне розташування матеріалу. Індуктивний і дедуктивний шляхи засвоєння лексико-граматичного матеріалу. Система вправ, що забезпечує практичне володіння лексико-граматичним матеріалом. Флективність української мови. Шляхи введення прийменниково-відмінкових конструкцій у мовленнєву практику студентів. Фактори, що впливають на формування прийменниково-відмінкових словосполучень в українській мові.

Тема 4. Основні питання з синтаксису.

Дієслівне керування. Системний і функціонально-комунікативний підходи до вивчення синтаксису у викладанні української мови як іноземної. "Наскрізне" проходження синтаксичних структур та вивчення морфології у тісному зв'язку з синтаксисом. Синтаксичні зв'язки у словосполученні і реченні. Відбір і послідовність уведення структур речень. Семантика сполучників і сполучних слів. Шляхи засвоєння синтаксичних конструкцій. Роль мовних зразків і моделей в роботі з синтаксису. Стійкі мовні стандарти.

Тема 5. Основні питання з лексикології.

Загальні закономірності, характерні для лексичної системи української мови. Системність у лексиці. Семантичні групи. Робота над різними групами слів. Труднощі в засвоєнні української лексики, зовні схоже звучання слів

української та іншої мови при абсолютно різному значенні слів. Шляхи подолання інтерференції. Сполучуваність лексичних одиниць. Етапи роботи над лексикою. Способи введення значення нового слова. Відбір фразеологізмів. Робота зі словниками.

Тема 6. Особливості засвоєння українського дієслова.

Багатство форм дієслова в українській мові. Різноманітність засобів дієслівного словотвору. Загальні рекомендації щодо дієслова в українській мові. Початковий етап навчання – систематичне накопичення видових пар дієслів. Другий етап навчання – систематизація способів утворення видових пар. Третій етап навчання – засвоєння різних модальних і контекстуальних відтінків у значенні і вживанні видових форм дієслів.

Тема 7. Система роботи з розвитку мовлення студентів.

Два етапи формування мовленнєвої діяльності студентів. Формула руху розвитку мовлення: почути (побачити) – зрозуміти – запам'ятати – знати – вміти – оволодіти. Система вправ з розвитку мовлення. Основні форми роботи на підготовчо-мовленнєвому етапі. Комунікативні та навчально-тренувальні ситуативні вправи. Вільні ситуативні завдання. Циклічність у системі роботи з розвитку мовлення.

Тема 8. Читання і основні види роботи над текстом.

Аналітичне і синтетичне читання. Вимоги до текстів для читання. Розвиток навичок і умінь при читанні. Три етапи читання. Найбільш ефективні прийоми роботи для кожного етапу читання. Знання конкретного матеріалу при вивченні української мови. Лексико-граматичні вправи, які сприятимуть розвитку навичок розуміння тексту. Визначення значення незнайомого слова з контексту.

Тема 9. Роль письмових вправ у розвитку мовлення й організації домашньої роботи студентів.

Поняття "письмо" і "писемне мовлення". Традиційні форми письмових вправ. Списування. Диктанти. Письмові відповіді на подані питання. Твір. Переказ. Конспекти. Навчання конспектування. Навчання скороченого запису слів. Роль домашнього завдання для активізації мовленнєвих навичок. Робота зі словниками. Перевірка домашнього завдання. Домашнє читання.

Тема 10. Система роботи над помилками в усному і писемному мовленні студентів. Контроль за виробленими навичками і вміннями.

Класифікація помилок. Організація роботи з виправлення помилок. Робота з попередження помилок. Контрольна перевірка вироблених навичок і умінь. Перевірка вміння розуміти мовлення на слух. Перевірка монологічного мовлення. Перевірка діалогічного мовлення. Перевірка вміння читати і розуміти прочитане. Перевірка володіння письмовим мовленням.

Тема 11. Прийоми, що сприяють підвищенню інтересу студентів на занятті (в роботі над усним мовленням, у розвитку навичок аудіювання, в роботі над навичками читання).

Особливі вимоги до змісту і форм роботи на занятті. Елементи зацікавленості. Чіткість побудови і глибина змісту заняття. Доступність матеріалу. Використання мовних ігор. Використання різних технічних засобів і наочності в навчанні.

Обсяг і терміни вивчення курсу

Курс «Методика викладання української мови як іноземної» розрахований на один семестр (18 тижнів - 74 годин аудиторних занять) навчання. Загальна трудомісткість - 36 годин, з них 22 години лекцій (12 тижнів) і 12 годин семінарів (6 тижнів). Форма рубіжного контролю - залік (2 години).

Відповідно до навчального плану Програма передбачає форму підсумкового контролю – диференційований залік. Оцінка диференційованого заліку формується з урахуванням таких складових: успішність слухача в поточному семестрі, оцінка з підсумкової контрольної роботи, що включає вивчений протягом семестру матеріал, оцінка за усне підсумкове опитування з пройденого матеріалу.

Вимоги до засвоєння навчальної дисципліни

Вивчення курсу «Методика викладання української мови як іноземної» сприятиме засвоєнню слухачами теоретичних положень і виробленню професійно-методичних умінь їхнього застосування:

- здійснювати комунікативно-навчальну функцію, яка охоплює інформаційний, мотиваційно-стимулювальний і контроль-коригувальний компоненти, застосовувати різноманітні методи, форми, прийоми навчання та сучасні технічні засоби в різних умовах для формування у студентів іншомовної комунікативної компетенції;

- здійснювати розвивальну функцію, а саме: визначати шляхи формування та розвитку інтелектуальної й емоційної сфер особистості студента, його пізнавальних і розумових здібностей на матеріалі іноземної мови;

- здійснювати виховну функцію, вирішувати завдання морального, культурно-естетичного, гуманістичного виховання студентів засобами іноземної (української) мови;

- здійснювати гностичну функцію, аналізувати навчальний матеріал, виділяти в ньому об'єкти навчання, прогнозувати труднощі його засвоєння з урахуванням рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів;

- вивчати й узагальнювати досвід викладання української мови як іноземної;

- здійснювати конструктивно-планувальну функцію, творчо конструювати навчальний процес у цілому та процес навчання конкретного навчального матеріалу (лексичного, граматичного, фонетичного та ін.).

У результаті вивчення дисципліни слухачі повинні:

Знати:

- теоретичні основи методики викладання української мови як іноземної та положення базових і суміжних із методикою наук в інтегрованому вигляді;

- сучасні методи, прийоми, форми навчання різних видів мовленнєвої діяльності;

- типи, види вправ;
- форми, види і способи контролю й оцінювання рівня сформованості мовленнєвої, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетенцій.

Вміти:

- аналізувати теоретичний, методологічний, практичний матеріал з теми курсу;

- здійснювати комунікативно-навчальні функції, що охоплюють інформаційний, мотиваційно-стимулювальний і контроль-корекційний компоненти, а саме: використання різних методів, форм, прийомів, засобів для навчання чотирьох видів іншомовної компетенції у вищому навчальному закладі – читання, мовлення, аудіювання, письмо;

- реалізовувати конструктивно-планувальну функцію: творче конструювання навчального процесу в цілому, а також процесу навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей вищого навчального закладу;

- у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції використовувати інноваційні технології;

- контролювати й оцінювати рівень сформованості всіх складових іншомовної комунікативної компетенції;

- розвивати навички особливого бачення мовних явищ у навчанні української мови як іноземної;

- диференційовано підходити до мовних явищ з урахуванням їхньої специфіки в системі української мови, вправно аналізувати, зіставляти і розмежовувати лексико-граматичний матеріал;

- узагальнювати і правильно тлумачити мовні явища і закономірності на основі зіставлення з рідною мовою студентів;

- враховувати особливості рідної мови студентів, і відповідно правильно встановлювати обсяг і форми роботи;

- визначати доцільність уведення досліджуваного матеріалу в мовленнєву практику студентів; ураховуючи, які лексико-граматичні явища за своєю природою вимагають розуміння і усвідомлення і які можуть уводитися в мовлення студентів інтуїтивно-імітативним шляхом;

- визначити причину тих чи тих помилок, попереджати помилки, враховуючи специфіку мовних явищ в українській та рідній мові студентів.

Володіти:

- термінологічним апаратом методики викладання української мови як іноземної з урахуванням актуальних тенденцій;

- сформованим власним концептуальним підходом до тематики курсу;

- навичками, необхідними для успішної професійної діяльності в рамках іншої національної культури;

- володіти знаннями, вміннями, навичками і здатністю планувати й організувати роботу, знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел, застосовувати отримані знання на практиці, адаптуватися до нових ситуацій тощо.

Методичні поради викладачеві курсу «Методика викладання української мови як іноземної»

Викладання дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» обумовлене суспільно-політичними реаліями останнього десятиліття і пов'язане з необхідністю підготовки фахівців, здатних у нових умовах виконувати професійну діяльність на якісно новому рівні.

Значення курсу української мови як іноземної у підготовці фахівця треба розглядати в двох аспектах: професійному та гуманітарному. У першому йдеться про залучення спеціаліста до пошуку, обробки та використання інформації, пов'язаної з професійною діяльністю. Гуманітарний аспект навчання української мови як іноземної стосується загальноосвітніх і виховних функцій іноземної мови як навчальної дисципліни.

На початку вивчення курсу викладач проводить вступну бесіду зі слухачами, познайомивши їх із цілями і змістом курсу, розподілом навчального матеріалу по семестрах і аспектах, з вимогами до знань і вмінь, видами проміжного і підсумкового контролю, розкрити місце і роль курсу в системі дисциплін, наук, практичне значення, відповісти на запитання.

Необхідно звернути увагу слухачів на важливість соціокультурного та професійного компонентів вивчення іноземної мови, на вироблення уміння знаходити матеріали культурологічного і професійного характеру, необхідні для міжкультурної та професійної комунікації іноземною мовою.

З метою формування професійної міжкультурної компетенції рекомендується на кожному семінарському занятті, крім роботи студентів із підручником, виконувати переклад, залучати додаткові матеріали із засобів масової інформації, публікації з країнознавства українською мовою, що сприятиме підвищенню ерудиції студентів.

Теми для самостійного вивчення слухачами

1. Особливості роботи зі студентами на початковому етапі навчання.
2. Відбір краєзнавчого матеріалу на початковому етапі навчання.
3. Використання наочності.
4. Навчання аудіюванню.
5. Навчання говорінню.
6. Навчання читанню.
7. Навчання писемному мовленню.
8. Відбір стійких словосполучень, характерних для писемного мовлення в українській мові.
9. Уживання прислівників, прийменників і сполучників в українському мовленні.
10. Огляд і аналіз програм, сучасних підручників, навчальних посібників і методичної літератури з української мови як іноземної.

Завдання з використанням мультимедійних ресурсів

1. Розробіть мультимедійну презентацію з теми «Дієслово як частина мови».
2. Використовуючи Інтернет-ресурси, підготуйте виступ на тему: «Інноваційні технології під час навчання української мови як іноземної».
3. На етапі закріплення знань, відпрацювання навичок, запропонуйте найбільш ефективний спосіб використання електронних словників і енциклопедій.
4. Продумайте систему вправ для роботи над художнім відеофільмом на занятті з української мови як іноземної.
5. Продумайте систему вправ для роботи над нехудожнім відеофільмом на занятті з української мови як іноземної.
6. Робота з автентичним художнім аудіотекстом на заняттях з української мови як іноземної. Види завдань.
7. Робота з автентичним нехудожнім аудіотекстом на заняттях з української мови як іноземної. Види завдань.
8. Дайте методичне обґрунтування запропонованій в електронному підручнику системі уроків з лексики. Що, на Вашу думку, в ній слід змінити? Як викладач може використовувати цей електронний посібник при організації роботи зі студентами?
9. В основі сучасної методики викладання лексики лежать наступні методичні принципи: лексико-граматичний (зіставлення лексичного і граматичних значень слова), системний (облік усіх елементів лексичної парадигми), контекстний (розгляд слова в його синтагматичних зв'язках у достатньому контексті), лексико-синтаксичний (зіставлення слова та словосполучення). Як реалізуються ці принципи в електронному підручнику? У друкованих підручниках? Порівняйте, зробіть висновки.
10. Зіставте теоретичний матеріал і практичні завдання по одному з розділів теми «Морфологія», запропоновані в різних електронних та друкованих підручниках. Які відомості є в електронних і не подані в жодному з друкованих підручників? Яких відомостей, поданих у друкованих підручниках, немає в електронних підручниках? Які практичні завдання, запропоновані в електронних підручниках, не мають аналогів у друкованих підручниках?

Методичні поради слухачам

Загальні рекомендації щодо вивчення дисципліни

Досягнення належних результатів у навчанні вимагає від слухачів систематичної, інтенсивної, самостійної роботи.

Самостійна робота слухачів спрямована на глибоке засвоєння навчального матеріалу та розвиток навичок самоосвіти. У процесі навчання вона поєднується з іншими видами освітньої діяльності (лекції та семінари), що забезпечує три основних компоненти освіти:

- пізнавальний, який полягає в засвоєнні слухачами необхідної суми знань зі спеціальності;

- розвивальний – удосконалення аналітичного та логічного мислення, здатності поповнювати знання, професійно оцінити ситуацію;

- виховний – формування моральної суспільної свідомості, світоглядних установок, професійних норм, принципів поведінки і діяльності.

Починаючи вивчати дисципліну, слухачеві необхідно уважно ознайомитися з тематичним планом занять, списком рекомендованої наукової літератури, осмислити послідовність виконання індивідуальних самостійних навчальних завдань.

Слухач зобов'язаний у повному обсязі використовувати відведений для самостійної роботи час, для вивчення усіх розділів дисципліни, за потреби своєчасно звертатися до викладача за консультацією.

Рівень і глибина засвоєння дисципліни залежать від активної і систематичної роботи на лекціях, під час самостійного вивчення рекомендованої літератури, виконання контрольних письмових завдань.

Опрацьовуючи матеріал лекцій під час самостійної роботи, слухач зобов'язаний використати рекомендовану літературу, зафіксувати в конспекті визначення, висновки, скористатися словником, якщо якісь слова (терміни) йому незрозумілі. Якщо рекомендована література не містить необхідних пояснень, потрібно звернутися до викладача з питанням на семінарському занятті або під час проведення індивідуальних консультацій.

Самостійна робота передбачає роботу з науковою та навчальною літературою, а також Інтернет-ресурсами, вміння складати тексти, брати участь у дискусіях і обговореннях тем на лекційних і семінарських заняттях.

Під час самостійної роботи з курсу слухачі набувають навичок: реферування, виділення, узагальнення основного, і постановки проблеми та навичок дослідницької роботи.

До сучасного фахівця суспільство висуває широке коло вимог, серед яких важливе значення має розвиток здібностей та вмінь самостійно здобувати знання з різних джерел, систематизувати отриману інформацію, давати оцінку конкретній ситуації. Формування фахівця відбувається упродовж усього періоду навчання, але самостійна робота слухачів відіграє вирішальну роль у навчальному процесі.

Успішне засвоєння курсу «Методика викладання української мови як іноземної» передбачає глибоке оволодіння теоретичним матеріалом та методикою викладання української мови на рівні сучасних вимог і завдань до підготовки викладача вищої школи.

Методичні рекомендації з підготовки до семінару та захисту рефератів

У самостійній роботі насамперед слід опрацювати текст лекції з відповідної теми, осмислити план семінару, уважно вивчити зміст основних

навчальних питань, що виносяться для обговорення, а також список рекомендованої літератури та додаткові завдання, які можуть бути запропоновані викладачем.

У плануванні самостійної роботи з підготовки до заняття необхідно визначитися:

- коли, які джерела, з якого питання слід знайти і вивчити;
- коли і з яких питань підготувати короткі письмові відповіді або доповідь;
- дібрати у бібліотеці літературу рекомендовану для підготовки до заняття, переглянути її і відібрати ті джерела, де є відповіді на поставлені питання;
- уважно ознайомитися зі змістом того чи того джерела, виділити ті частини тексту, в яких питання семінару розкрито глибоко, детально, зробити в книзі закладки;
- уважно прочитати дібраний матеріал, виділити головні думки, проблеми, які потребують додаткового обґрунтування;
- скласти короткий конспект, тези свого виступу, за необхідності зробити виписки.

Конспекти найкраще писати у тому ж зошиті, в якому ведеться конспект лекції.

Готуватися до семінару слід з усіх без винятку питань.

З кожного питання семінару слухач повинен бути готовий висловити і власну думку.

Реферат є індивідуальною, самостійно виконаною роботою слухача. Тематика рефератів визначається програмою навчальної дисципліни. Тему реферату слухач загалом вибирає зі списку тем, рекомендованого викладачем. При цьому викладач визначає, чи можливе дублювання тем у межах навчальної групи, чи може слухач запропонувати власну тему. Вимоги до змісту, обсягу та оформлення реферату, а також критерії його оцінки встановлюються викладачем з урахуванням специфіки конкретної навчальної дисципліни. У разі відсутності слухач керується загальними вимогами, викладеними в цих методичних вказівках.

Реферат повинен містити: титульний аркуш; зміст; вступ; основну частину; висновки; список використаних джерел і літератури, останній аркуш реферату; додатки (за наявності їх).

Орієнтовна тематика рефератів

1. Професійна компетенція викладача іноземної мови.
2. Цілі навчання іноземних мов у закладах вищої освіти.
3. Методика формування лінгвосоціокультурної компетенції студентів у процесі навчання іноземної мови та культури.
4. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції студентів.
5. Методика формування іншомовної лексичної компетенції студентів.
6. Методика формування іншомовної компетенції студентів у діалогічному мовленні.

7. Методика формування іншомовної компетенції студентів у монологічному мовленні.
8. Методика формування іншомовної компетенції студентів у техніці читання.
9. Методика формування іншомовної компетенції студентів у техніці письма.
10. Контроль рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції.
11. Рольова гра як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції студентів.
12. Аналіз, оцінка і вибір підручника / навчально-методичного комплексу з іноземної мови.
13. Засоби наочності на занятті з іноземної мови.
14. Використання нових інформаційних технологій в освітньому процесі з іноземної мови.
15. Тести як форма контролю рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції.
16. Колективна навчальна діяльність студентів на занятті з іноземної мови.
17. Особливості навчального процесу на різних етапах оволодіння іноземною мовою.
18. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів за проектною методикою.
19. Індивідуалізація процесу формування іншомовної комунікативної компетенції студентів.
20. Сучасна зарубіжна методика навчання української мови як іноземної.

**Питання (завдання) для самоконтролю і підготовки
до рубіжного контролю в рамках
поточного контролю успішності слухачів згідно з графіком**

Тема 1. Методика формування міжкультурної комунікативної компетенції на заняттях з української мови як іноземної.

1. Назвіть складові іншомовної комунікативної компетенції. Дайте визначення понять "іншомовна комунікативна компетенція", "мовна діяльність", "мова", "мовлення", "навичка", "вміння".

2. Дайте визначення поняття "вправа" і охарактеризуйте структуру вправи. Охарактеризуйте типи вправ за різними критеріями.

3. Назвіть складові іншомовної граматичної компетенції.

4. Назвіть складові іншомовної лексичної компетенції.

5. Назвіть складові іншомовної фонетичної компетенції.

Тема 2. Система роботи з практичної фонетики у навчанні української мови.

1. Яка мета роботи над вимовою на початковому етапі?

2. Які вправи типові для початкового етапу? Яка їхня мета?

3. Які теоретичні та практичні методи найбільш доцільні у вивченні фонетики?

4. Які наочні посібники необхідно застосовувати під час вивчення фонетики?

5. Назвіть основні види вправ з орфографії. Які їх особливості?

Тема 3. Граматика та її місце в процесі викладання української мови як іноземної. Основні труднощі в засвоєнні відмінкової системи та функцій приєднаниково-відмінкових форм в українській мові.

1. Які основні принципи відбору лексико-граматичного матеріалу з практичної граматики?

2. Які основні риси характеризують систему граматики української мови в цілому?

3. Чим відрізняється концентричне розташування у вивченні матеріалу від лінійного його опису?

4. Як слід використовувати індуктивний і дедуктивний методи у навчанні української мови іноземців?

5. Які види вправ необхідні для закріплення норм уживання морфологічних форм у мовленні?

6. Назвіть чинники, що впливають на вибір у висловленні приєднаниково-відмінкових форм.

7. Назвіть прийоми вивчення приєднаниково-відмінкової системи в українській мові.

8. Чи слід одночасно з тією чи іншою приєднаниково-відмінковою формою іменника давати і форми прикметника, числівника, займенника?

9. З'ясуйте основні труднощі в засвоєнні приєднаниково-відмінкової системи української мови.

Тема 4. Основні питання з синтаксису.

1. Яке місце займає синтаксис у навчальному процесі?

2. Які структурні та смислові ознаки речення необхідно вивчати як базові?

3. Яка послідовність вивчення синтаксису і введення синтаксичних конструкцій доцільна для формування синтаксичної компетенції?

4. Що треба враховувати при відборі матеріалу з синтаксису?

5. Які методи і прийоми навчання доцільно використовувати для оволодіння синтаксичними конструкціями української мови?

Тема 5. Основні питання з лексикології.

1. Які загальні закономірності лексичної системи мови важливі і викликають труднощі в практиці навчання української мови як іноземної?

2. Назвіть етапи роботи над лексикою.

3. Назвіть способи пояснення значення нового слова.

4. Які прийоми забезпечують збагачення лексичного запасу студентів, що сприяє формуванню їхньої лексичної компетенції?

5. Назвіть шляхи подолання інтерференції.

Тема 6. Особливості засвоєння українського дієслова.

1. Як реалізувати на практиці принцип вивчення дієслова як функції морфології на синтаксичній основі?

2. Які граматичні категорії дієслова в українській мові викликають труднощі у вивченні їхньої специфіки?

3. Які труднощі виникають у вживанні прийменниково-відмінкових форм, керованих дієсловом?

4. Яку форму дієслова слід обрати на початковому етапі вивчення цієї частини мови: теперішнього, минулого чи майбутнього часу?

5. Назвіть основні труднощі в засвоєнні дієвідмінюваних форм дієслова в українській мові.

Тема 7. Система роботи з розвитку мовлення студентів.

1. Чим характеризується кожен етап формування мовленнєвої діяльності студентів?

2. Яким вимогам має відповідати система вправ з розвитку мовлення?

3. Які вправи необхідно виконувати на підготовчо-мовленнєвому етапі навчання?

4. Назвіть основні форми роботи у другий період навчання.

5. Які найбільш ефективні форми організації лексико-граматичного матеріалу для розвитку мовлення?

Тема 8. Читання і основні види роботи над текстом.

1. Яким повинен бути текст для аналітичного читання?

2. Яким повинен бути текст для синтетичного читання?

3. Які лексико-граматичні вправи сприятимуть формуванню навичок осмислення і розуміння тексту?

4. Коли слід пояснювати нові слова, словосполучення і конструкції: попередньо, до читання тексту чи у процесі читання?

5. Як пояснити значення незнайомого слова в контекстних умовах його вживання?

Тема 9. Роль письмових вправ у розвитку мовлення й організації домашньої роботи студентів.

1. Назвіть традиційні форми письмових вправ.

2. Охарактеризуйте види вправ.

3. Як конспектувати рекомендовану літературу?

4. Які письмові вправи можна запропонувати у вигляді домашніх завдань для закріплення та автоматизації матеріалу?

5. Як краще здійснювати перевірку домашнього завдання?

Тема 10. Система роботи над помилками в усному і писемному мовленні студентів. Контроль за виробленими навичками і вміннями.

1. Від чого залежить організація роботи над помилками?

2. Хто і коли повинен виправляти помилки?

3. У чому полягає робота з попередження помилок?

4. Що необхідно враховувати при перевірці вміння сприймати і розуміти мовлення на слух?

5. Що необхідно враховувати при перевірці монологічного мовлення?

Тема 11. Прийоми, що сприяють підвищенню інтересу студентів на занятті (в роботі над усним мовленням, з розвитку навичок аудіювання, в роботі над навичками читання).

1. Які елементи зацікавленості доцільно використовувати на заняттях з української мови як іноземної?

2. Які прийоми навчання сприяють підвищенню інтересу студентів на заняттях з усного мовлення?

3. Які прийоми сприяють підвищенню інтересу студентів на заняттях з розвитку навичок аудіювання?

4. Які прийоми сприяють підвищенню інтересу студентів в роботі над навичками читання?

5. Яка роль мовних ігор на заняттях з української мови як іноземної?

Методичні поради викладачеві щодо порядку підготовки і проведення всіх видів навчальних занять, передбачених програмою навчальної дисципліни

Форми організації навчального процесу

Поради з підготовки та проведення лекційних занять

Методичні поради щодо підготовки та проведення лекційних занять з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» є базовими в організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

До лекції ставляться вимоги забезпечити:

- науковість та інформативність (сучасний науковий рівень), доказовість і аргументованість, наявність достатньої кількості яскравих, переконливих прикладів, фактів, обґрунтувань, документів і наукових доказів;

- активізацію мислення слухачів шляхом постановки питань для роздумів, чіткої логіки розкриття питань;

- роз'яснення нових термінів і назв, формулювання головних думок і положень, чітке формулювання висновків, повторення їх;

- емоційність викладу доступною і зрозумілою мовою.

Мистецтво лектора допомагає чіткій організації роботи слухачів на лекції. Зміст лекції, чіткість викладу матеріалу, застосування прийомів підтримки уваги – все це активізує мислення і працездатність слухачів, сприяє встановленню педагогічного контакту, викликає у них емоційний відгук, виховує навички працьовитості, формує інтерес до предмета.

Викладач повинен стежити за тим, чи всі слухачі встигають сприйняти матеріал, зрозуміти зміст лекції, навчити конспектуванню, що забезпечує акцентованість на основних положеннях, тобто виділення голосом, інтонацією, повторенням найбільш важливої інформації; використання пауз, запису на дошці, демонстрації ілюстративного матеріалу, суворе дотримання регламенту занять.

Під час підготовки до лекційних занять з курсу необхідно використовувати найновіші матеріали з теорії та навчальної і методичної літератури, публікацій у періодичній пресі, а також актуальну інформацію в Інтернеті з теми лекційного заняття.

Важливо використовувати сучасні засоби інформаційного забезпечення і новітні технології, пропонувати слухачам додатковий матеріал (вправи, тексти,

аудіо- та відеоматеріали), заохочувати творче використання матеріалів, запозичених з Інтернету.

Рекомендації з використання технічних засобів навчання (ТЗН)

Успіху лекції, зокрема засвоєнню навчального матеріалу слухачами, сприяє наочність. На лекціях із навчальної дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» варто застосовувати мультимедійні проектори, як для презентації лекції, так і для ілюстрації мовних явищ. Їх застосування активізує зорову пам'ять слухачів, урізноманітнює сприйняття матеріалу, виключає монотонність викладу. Робота з підготовки відповідних наочних матеріалів, які б органічно поєднувалися зі змістом лекції, займає багато часу, але варта того. Відкривати слайд-ілюстрацію для огляду бажано в той момент, коли йде виклад матеріалу, безпосередньо пов'язаного із зображенням. Доцільно використовувати мультимедійні дошки та / або лазерні указки для концентрації уваги на найважливіших моментах. У разі, якщо їх на малюнку декілька, необхідно концентрувати увагу слухачів за принципом від важливішого до побіжного, менш важливого або зверху вниз.

Такі лекції доцільно чергувати, а також поєднувати різні методи, переходячи від традиційної лекції до лекції проблемної, лекції-бесіди, включати елементи візуальної лекції. Проте навіть застосування всього обсягу інноваційних практик і ТЗН у лекційному курсі недостатнє, якщо не забезпечено індивідуального підходу до слухачів, а отже, необхідно враховувати потребу взаємодії лектора зі слухачами.

З метою підвищення якості викладання дисципліни рекомендується використовувати на заняттях також навчальні наочні посібники (таблиці, схеми).

Підготовка та проведення семінарських занять

Семінарські заняття охоплюють найважливіші теми, визначені програмою.

Семінарські заняття мають розвивати у слухачів:

- навички самостійної роботи з джерелами, навчальною літературою, науковими статтями, нормативними правовими актами та іншими виданнями з конкретної проблематики;
- уміння осмислити й аналізувати вивчений матеріал;
- уміння застосовувати отримані знання до конкретних ситуацій для вирішення культурологічних та / або практичних завдань.

Структура семінару може включати низку базових елементів, як-от:

1) вступну частину, в якій визначаються: тема, навчальні та виховні цілі семінару, час і його проведення, основний метод і прийоми проведення заняття, його матеріально-технічне забезпечення;

2) перелік питань до семінару (приблизно передбачає винесення двох-трьох питань на двогодинний і чотири-п'ять на чотиригодинний семінар). На

семінар виносяться як теоретичні, так і практичні питання, їхня кількість може варіюватися, але важливо надати самим слухачам право вибору того питання, над яким вони будуть працювати;

3) методика підготовки і проведення семінару, оскільки відпрацювання питань семінару, теми доповідей і наукових повідомлень визначається викладачем;

4) використання обов'язкової та додаткової літератури та Інтернет-ресурсів, що не повинне перевантажувати заняття, тобто визначається можливістю в часі й доцільністю для засвоєння основних положень, правил уживання і проблемних питань тих чи тих граматичних форм слів у порівнянні з рідною мовою, лексичних значень слів тощо.

План семінарського заняття є основою для підготовки завдання на проведення семінарського заняття. Завдання слухачі отримують завчасно на одному з лекційних занять.

Відповідно до теми семінару викладач складає робочий план підготовки. Цей план керівника семінару може складатися з двох основних розділів: перший – підготовка семінару і другий – його проведення. У першому розділі визначається тема і мета заняття, питання, що виносяться на обговорення з розбивкою їх на підпункти, розрахунок часу на обговорення кожного з них, необхідні наочні посібники для опрацювання, списки обов'язкової та додаткової літератури для слухачів. У другому розділі містяться короткі тези вступного слова, додаткові матеріали з проблемного питання, покликані активізувати студентів, викликати роздуми або й дебати, що сприятиме більш глибокому розгляду головних проблем теми. Окреслено також приблизний порядок заключного слова викладача.

Важливою частиною підготовки викладача до семінару є підбір рекомендованої літератури. До списку літератури на семінар із методики викладання української мови як іноземної треба включити не тільки ті посібники, які доступні всім слухачам, але також рекомендувати нові навчальні посібники (відповідні розділи з них), статті з наукових журналів, присвячені проблемам, винесеним на семінар. При цьому необхідно враховувати бюджет часу слухачів і вимагати від них опрацювання реального обсягу навчальної та наукової літератури.

Семінарські заняття у сучасних умовах не можна зводити до традиційних форм їх проведення, які часто зводяться до фронтального опитування слухачів.

Вимоги до практичних домашніх завдань

Домашні завдання слухачі виконують до кожного заняття невеликими частинами, починаючи з дня, коли завдання було отримано. У день перед заняттям завдання необхідно повторити. Воно вважається виконаним, якщо слухач на занятті не підглядає в письмове джерело (зошит із домашнім завданням або в підручник).

Так, при опрацюванні лексики рекомендується укласти словник загальноживаних слів і основних професійних термінів, але пояснення їхніх значень на семінарі давати, не заглядаючи до словника.

Оцінювання домашніх завдань передбачає врахування рівня їхньої складності та можливості помилок у тексті роботи. При оцінюванні беруться до уваги два параметри: обсяг виконаних завдань і якість їх виконання.

Обсяг виконаних завдань оцінюється так:

- а) оцінка «відмінно» ставиться якщо виконано всі завдання;
- б) оцінка «добре» ставиться при бездоганному виконанні 75% завдання;
- в) оцінка «задовільно» ставиться, якщо завдання, виконане більш ніж на 50% і не містить грубих помилок;
- г) оцінка «незадовільно» ставиться, якщо завдання виконано менш ніж на 50%.

Якість виконання повного обсягу завдань оцінюється так:

- а) оцінка «відмінно» ставиться, якщо робота виконана правильно за наявності однієї-двох неточностей;
- б) оцінка «добре» ставиться, якщо в роботі допущено не більше чотирьох помилок;
- в) оцінка «задовільно» ставиться за наявності в роботі не більше восьми помилок;
- г) оцінка «незадовільно» ставиться, якщо робота виконана неправильно, містить більше восьми помилок.

Пріоритетним показником у виконанні роботи вважається обсяг виконаних завдань. Невиконання одного із запропонованих завдань прирівнюється до 2 помилок.

Порядок підготовки та проведення рубіжного контролю успішності слухачів

Цілі і завдання рубіжного контролю

Важливою частиною дидактичної системи з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» є питання організації рубіжного контролю.

Рубіжний контроль покликаний виявити обсяг, глибину і якість сприйняття досліджуваного матеріалу, визначити наявні прогалини в знаннях та окреслити шляхи їхнього усунення; виявити рівень оволодіння навичками самостійної роботи; стимулювати інтерес слухачів до дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної».

Здійснюється рубіжний контроль на семінарських заняттях, у формі тестування, письмового або усного опитування, у формі письмових практичних завдань і усного опитування, спрямованого на виявлення ступеня засвоєння теоретичних питань.

Контрольно-вимірювальні матеріали для рубіжного контролю

Основні вимоги

I. Контрольне завдання за темами «Система роботи з практичної фонетики у навчанні української мови як іноземної», «Грамматика та її місце в процесі викладання української мови як іноземної».

Дайте письмові відповіді на запитання.

1. Яка мета вправ з вимови (орфоєпії) на початковому етапі навчання?
2. Чим визначається ступінь важливості лексико-граматичного матеріалу для необхідного мінімуму?
3. Як здійснювати відбір лексико-граматичного матеріалу?
4. У чому полягає функціонально-стилістичний підхід до вивчення граматичних одиниць?

II. Контрольне завдання з теми «Основні питання з синтаксису.

Дайте письмові відповіді на запитання.

1. В якій послідовності має проходити робота над відібраними конструкціями?
2. На що необхідно звертати увагу студентів у роботі над складним реченням?
3. Чому важливо правильно визначити семантику сполучників і сполучних слів у роботі над складним реченням?
4. На якому етапі навчання слід уводити в мовну практику стійкі сполучення слів?

III. Контрольне завдання з теми «Основні питання з лексикології».

Дайте письмові відповіді на запитання.

1. У чому полягає відмінність між такими поняттями, як "вивчення лексики", "словникова робота"?
2. Як пояснювати значення слів?
3. Які теми з лексикології і фразеології української мови студенти засвоюють з особливими труднощами і чому?
4. У чому полягає роль і значення словників?

IV. Контрольне завдання з теми «Система роботи з розвитку мовлення студентів».

Дайте письмові відповіді на запитання.

1. Охарактеризуйте комунікативні та ситуативні вправи.
2. Що є предметом вивчення в роботі з розвитку мовлення?
3. Чому навчання говорінню й аудіюванню тісно пов'язані між собою?
4. Що таке циклічність у системі роботи з розвитку мовлення?

V. Контрольне завдання за темами «Читання і основні види роботи над текстом», «Роль письмових вправ у розвитку мовлення й організації домашньої роботи студентів».

Дайте письмові відповіді на запитання.

1. Які завдання повинні вирішуватися в процесі навчання синтетичного читання?

2. Яка мета в роботі з розвитку мовлення студентів-іноземців?

3. Що необхідно враховувати при перевірці вміння читати і розуміти прочитане?

4. Що необхідно враховувати при перевірці володіння писемним мовленням?

VI. Контрольне завдання з теми «Система роботи над помилками в усному і писемному мовленні студентів. Контроль за виробленими навичками і вміннями».

Дайте письмові відповіді на запитання.

1. Які бувають помилки у мові? Як їх можна класифікувати?

2. Які помилки вважаються особливо грубими: мовні, змістові чи смислові?

3. Які помилки легше виявити і розпізнати: а) лексичні, граматичні чи фонетичні; б) у мовленні і письмі чи в читанні, аудіюванні? Чому?

4. Відповідь студента необхідно виправляти: а) під час мовлення або після, б) вербально чи невербально, в) нагадуванням правила чи прямим виправленням?

Основні труднощі самостійної роботи слухачів та шляхи їх подолання

Успішне освоєння матеріалу з навчальної дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» передбачає активну самостійну роботу слухачів курсу з відпрацювання навчального матеріалу, отриманого на лекціях.

Не менш важливу роль у підготовці слухачів відіграє самостійна робота, яка має сприяти закріпленню і розширенню отриманих на лекційних заняттях знань; узагальненню, систематизації їх практичних умінь; здобуванню практичних умінь і навичок; самоконтролю у процесі засвоєння знань.

Завдання викладача полягає в тому, щоб максимально забезпечити умови для самостійного отримання ними знань з різних джерел. Для цього необхідна як певна матеріальна база, так і відповідне методичне забезпечення.

Самостійна робота слухачів з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» включає:

- поточну роботу над навчальним матеріалом, викладеним у підручниках, навчальних посібниках та додатковій літературі з методики викладання іноземної мови;

- доповнення своїх лекційних записів з використанням додаткової літератури;

- підготовку наукових повідомлень і доповідей на семінарські заняття;

- виконання навчальних завдань і контрольних робіт;

- самоконтроль набутих знань;

- підготовку до диференційованого заліку.

У викладанні дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» використовується тільки позааудиторний метод самостійної роботи. За методичної спрямованості позааудиторну самостійну роботу слухачів курсу умовно можна поділити на обов'язкову і додаткову. Обов'язкова позааудиторна робота здійснюється через виконання завдань, запропонованих викладачем: виконання контрольних робіт і творчих завдань при підготовці до семінарських занять; читання і конспектування основної та додаткової літератури.

Додаткова позааудиторна робота з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» пов'язана з глибоким і всебічним вивченням предмета, удосконаленням своєї професійної підготовки шляхом виконання завдань творчого характеру: підготовка ініціативних наукових повідомлень, виконання науково-дослідних робіт (доповідей на наукові конференції, конкурсних наукових робіт); вивчення додаткової наукової, науково-популярної та навчальної літератури іноземними мовами і т.п.

Особливе значення додаткової позааудиторної роботи з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» відводиться науково-дослідній роботі слухачів курсу. Ця форма дозволяє значно розширити можливості перепідготовки дипломованих фахівців. Окремі слухачі, бажаючи взяти участь у міжвузівських конференціях, охоче беруться за підготовку науково-дослідницьких робіт, виконуючи навіть глибокі за змістом напрацювання. Викладачі повинні всіляко заохочувати слухачів до наукового пошуку.

Порядок підготовки та проведення підсумкової атестації слухачів

Методичні поради щодо порядку підготовки та проведення підсумкової атестації (за видами контролю)

Робочою програмою навчальної дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» передбачено проведення заліку в кінці семестру. Залік проводиться в усній формі і складається з відповіді на теоретичне питання (див. Перелік нижче) і практичного завдання (див. Перелік нижче). Цей спосіб проведення рубіжного контролю найбільш інформативний для викладача, оскільки розкриває хід думки слухачів, і ступінь засвоєння матеріалу курсу і дозволяє внести необхідні корективи в навчальний процес, дати слухачам методичні вказівки щодо усунення прогалин у знаннях, пояснити причини допущених помилок.

1. У вступній частині рекомендується нагадати вимоги до відповіді, критерії та порядок складання заліку; перевірити готовність аудиторії до заліку, наявність і правильність оформлення необхідних документів; уточнити кількість слухачів, що складають залік, встановити, хто і з якої причини відсутній.

2. В аудиторії, де приймається диференційований залік, можуть одночасно перебувати не більше чотирьох слухачів курсу.

3. Відповідно до питань, винесених на диференційований залік, розпочати приймати залік.

4. На підготовку до відповіді відводиться до 30 хвилин. Записи при підготовці до відповіді слухачі роблять на аркуші паперу, де вказується: прізвище, номер білета і час його отримання. Під час підготовки до відповіді слухачі курсу можуть користуватися програмою дисципліни. У разі користування слухачів курсу недозволеними матеріалами викладач відсторонює його від диференційованого заліку, виставляє йому незадовільну оцінку.

5. Відповідь слухача курсу з питань білета, якщо він не ухилився від відповіді на поставлене питання, не переривається. Слухачеві курсу повинна бути надана можливість викласти зміст підготовлених ним відповідей на всі питання білета. При відповіді слухачам дозволяється користуватися аудиторною дошкою і записами, викладеними на аркушах при підготовці до відповіді.

6. Під час відповіді слухача курсу викладач повинен фіксувати якість відповідей, позитивні сторони та недоліки, виявлені у відповідях на запитання. Особливу увагу слід звернути на знання і розуміння основних питань теорії методики викладання мови, вміння використовувати поняття загальної методики викладання мови, вміння пов'язувати теорію зі своєю професійною діяльністю.

7. По закінченні відповіді слухача курсу з основних питань, викладач, якщо вважає за необхідне, ставить додаткові питання або пропонує тестові завдання і коротко (протягом 1-2 хвилин) робить підсумок, після чого оголошує оцінку та записує її у відомість і в залікову книжку слухача курсу. Оцінка «незадовільно» записується тільки у відомість. Час, що відводиться на відповідь, не повинен перевищувати 30 хвилин, включаючи відповідь на додаткові питання.

8. На завершальному етапі заліку слід зробити підсумки, проаналізувати відповіді, виділити кращі з них, подякувати слухачам, що показали високі знання і вміння під час заліку. Відзначити проблемні питання, які потребують додаткового вивчення, порекомендувати шляхи їхнього можливого вирішення, надати допомогу у виборі необхідної для цього літератури.

Критерії та порядок оцінки результатів освоєння слухачами програми навчальної дисципліни

Для виставлення оцінки на диференційованому заліку з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» викладачеві слід керуватися основними і додатковими критеріями.

Основними критеріями оцінки знань на диференційованому заліку з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної» є:

- ступінь засвоєння теоретичного навчального матеріалу з дисципліни «Методика викладання української мови як іноземної»;

- уміння використовувати наукові поняття методики викладання іноземних мов;

- уміння пов'язувати теорію з професійною практичною діяльністю дипломованих фахівців.

До додаткових критеріїв, які можуть підвищити або знизити оцінку, належать:

- сформованість професійного мовлення, логічність і стрункість вираження думки;

- результати поточної навчальної діяльності протягом семестру.

Важливою передумовою для об'єктивного оцінювання на диференційованому заліку є формулювання загальних вимог за основними критеріями.

Критерії, що визначають оцінку знань з теоретичного питання:

- для оцінки «відмінно» потрібна наявність глибоких, вичерпних знань в обсязі пройденого курсу відповідно до поставлених програмою курсу цілей навчання, грамотний і логічно стрункий виклад матеріалу при відповіді;

- для оцінки «добре» потрібна наявність твердих і досить повних знань в обсязі пройденого курсу відповідно до цілей навчання, незначні помилки при висвітленні питань, чіткий виклад матеріалу;

- оцінка «задовільно» виставляється за наявності твердих знань основ пройденого курсу відповідно до цілей навчання, нелогічному і непослідовному викладі матеріалу, наявності помилок, що виправляються після допоміжних питань;

- оцінка «незадовільно» виставляється за наявності грубих помилок у відповіді, нерозумінні сутності питання, неточності відповідей на додаткові і допоміжні запитання, використанні недозволених матеріалів при підготовці або при відмові відповідати на питання.

Питання до заліку з курсу «Методика викладання української мови як іноземної»

1. Основні характеристики методики викладання іноземної мови як науки.
2. Поняття «вправа», характеристика структури вправи. Типи вправ за різними критеріями.
3. Особливості роботи з фонетики звуків та інтонації української мови.
4. Система вправ для формування фонетичної компетенції.
5. Методи навчання правильної літературної вимови.
6. Граматика та її місце в процесі викладання української мови як іноземної.
7. Система вправ для формування граматичної компетенції.
8. Основні труднощі в засвоєнні приєменниково-відмінкової системи української мови.
9. Процес оволодіння активним і пасивним граматичним матеріалом.

10. Основні принципи роботи із синтаксису.
11. Застосування схем для аналізу синтаксичних конструкцій.
12. Роль мовних моделей у роботі з синтаксису.
13. Основні принципи роботи з лексики. Система вправ з лексикології.
14. Труднощі в засвоєнні української лексики.
15. Відмінність між активним і пасивним лексичними мінімумами. Процес оволодіння активним лексичним мінімумом.
16. Рекомендації щодо вивчення дієслова в українській мові.
17. Система вправ для навчання діалогічного і монологічного мовлення.
18. Читання і основні види роботи над текстом.
19. Система вправ для навчання писемного мовлення.
20. Вимоги до текстів для читання.
21. Критерії відбору аудіотексту. Система вправ.
22. Домашнє читання на початковому етапі.
23. Роль письмових вправ у розвитку мовлення.
24. Роль письмових вправ в організації домашньої роботи студентів.
25. Система роботи над помилками в усному і писемному мовленні студентів.
26. Контроль за набутими навичками і вміннями.
27. Прийоми, що сприяють підвищенню інтересу студентів на занятті з української мови як іноземної.
28. Країнознавство та лінгвокраїнознавство на початковому етапі навчання.
29. Методичні рекомендації з відбору та використання навчального матеріалу.
30. Сучасні вимоги до підручника з української мови як іноземної.

Практичне завдання до заліку з курсу «Методика викладання української мови як іноземної»

1. Прочитайте фрагмент посібника з української мови як іноземної, що стосується вправ з ізольованим матеріалом. Дайте відповідь на запитання: Чи дотримано при цьому принцип наростання труднощів у послідовності розташування вправ?
2. Проаналізуйте завдання в посібнику і назвіть, які навички аудіювання формуються при роботі над ним? Наскільки складною є кожна наступна вправа в порівнянні з попередньою?
3. Ви готуєте студентів до бесіди на тему «У продуктовому магазині». Скажіть, які з поданих нижче вправ мають особливо важливу комунікативну цінність?
 1. Доберіть слова, які стосуються теми «У продуктовому магазині».
 2. Доберіть слова, які можуть Вам знадобитися під час бесіди на тему «У продуктовому магазині».
 3. Скажіть, що Ви купуєте у продуктовому магазині.
 4. Скажіть, що Ви купуєте, щоб приготувати: а) сніданок; б) обід; в) вечерю.
4. У якій послідовності Ви розташуєте вправи для набуття навичок говоріння з теми *Київ - столиця України*?
 1. Складання діалогів за зразком.
 2. Робота з картинками.

3. Робота в парах (автоматизація мовних одиниць з теми).
4. Інсценування тексту.
5. Переказ тексту за планом (з питань до тексту).
6. Тренувальні імітативні вправи (повторення слідом за викладачем зі зміною особи та числа).
7. Повторення граматичного матеріалу з теми.
8. Складання розповіді про Київ.
9. Виконання вправ з підручника з метою автоматизації володіння лексикою і граматикою з теми.

5. В одному посібнику для навчання читання літератури за фахом запропоновано систему вправ, які можна поділити за цільовою спрямованістю на 3 групи:

- 1) вправи, які сприяють поглибленню і перевірці розуміння тексту;
- 2) вправи, які сприяють виробленню вміння спиратися на структуру речення для розуміння тексту без перекладу;
- 3) вправи, спрямовані на розвиток механізмів читання і на вироблення нормального темпу читання.

Проаналізуйте фрагмент посібника та скажіть, чи реалізована в ньому заявлена автором система вправ? Доведіть.

6. Запропонуйте серію вправ для формування лексичних навичок в аудіюванні.
7. Наведіть приклади вправ для автоматизації дій студентів за граматичними структурами пасивного мінімуму.
8. Одній групі студентів необхідно прочитати п'ять текстів обсягом в одну сторінку кожен, а іншій групі – один текст обсягом у п'ять сторінок. (Складність текстів однакова, рівень підготовки обох груп теж).

У якої з груп робота йшла швидше й успішніше? Яка з груп отримала більше задоволення при читанні? Чому?

9. Викладач запропонував студентам у завданні вказати речення, в яких виділені слова відповідають на питання: а) куди? б) де? в) коли? г) кому? г) кого? д) що?

Для роботи над яким видом мовленнєвої діяльності воно призначене? Яка його мета? Доведіть.

1. Вони були в театрі у суботу.
2. Діти йдуть до школи.
3. Її сукня вісить у шафі.
4. Він купив годинник братові.
5. Вона отримала запрошення на весілля.
6. Він любить сестру.

10. Проаналізуйте вправи з підручника і скажіть, які з них спрямовані: а) на розширення оперативного поля читання; б) на розвиток навичок прогнозування при читанні; в) на розширення поля читання і скорочення внутрішнього мовлення.

11. Скажіть, як Ви сформулюєте завдання до пропонованих матеріалів? Які навички та вміння писемного мовлення вони розвивають?

- а) *Дорога Галино!*

Пишу тобі зі Львова. Ти знаєш, що я давно мріяв про цей день – завтра ми розпочинаємо роботу. Ми – це Олександр Іванович, Ігор, я і Ксенія. Ми усі щирі

друзі. Особливо добре, що Ксенія тут. Додому я приїду лише восени. Як тато і матуся? Як твої справи в університеті? Пиши. Чекаємо від тебе листа.

Цілую, Олег.

б)

Дорогий Вікторе!

Вітаю тебе з Новим роком! Ти, звичайно, згадаєш усіх нас першого січня – маму, тата і мене. Ми знаємо, що ти не хворієш і не хвилюємося. Чекаємо від тебе листа.

Цілую, Ольга.

(Юра – Марина – Максим – Тетяна)

12. Розташуйте подані нижче вправи з розвитку писемного мовлення з опорою на наочність з урахуванням наростання труднощів.

1. Відповіді на питання за фільмом з попереднім прослуховуванням дикторського тексту.

2. Відповіді на питання за картинкою.

3. Твір за картинкою з опорою на певну групу лексики і питальні речення.

4. Відповіді на питання за серією ситуативних картинок.

5. Відповіді на питання за фільмом з одночасним прослуховуванням дикторського тексту.

6. Твір за сюжетною картинкою з опорою на запитання та лексику.

13. Розташуйте подані нижче вправи, що розвивають навички техніки письма з урахуванням наростання труднощів.

1. Написати під диктовку викладача або одного зі студентів великі і малі літери.

2. Списати з книги або з дошки літери або слова, написані рукописними літерами.

3. Написати кілька рядків літер відповідно до зразка.

4. Списати рукописними літерами друковані чи друкований текст.

14. У навчанні писемного мовлення важливе місце займає навчання різним способам об'єднання речень і побудови зв'язного цілого тексту. Проаналізуйте подані нижче вправи і розташуйте їх у послідовності, оптимальній для розвитку навичок побудови складного висловлювання.

1. Включіть у текст речення, необхідні для зв'язку попередньої частини тексту з наступною.

2. Виберіть сполучник, необхідний для вираження смислових відношень між реченнями.

3. Ознайомтеся з можливими засобами зв'язку всередині складного синтаксичного цілого – тексту.

4. Визначте смислові відношення між поданими реченнями.

5. Виділіть у тексті речення, які починають текст або з'єднують між собою частини тексту.

15. Проаналізуйте вправи для вивчення граматичного матеріалу в підручниках з української мови як іноземної.

16. Яким способом краще пояснити студентам значення слів *меморандум, комюніке, нота, мораторій, паритет, альтернатива, догма*?

17. Знайдіть помилки в побудові речень, словосполучень, виправте їх. Поясніть методику попередження таких помилок.

Моя автобіографія; саме найдоцільніше слово; взаємно допомагати один одному; у січні місяці 1994 року.

1. Було рівно дев'ять годин ранку. 2. Дитині треба лічити око. 3. Складання плану написання звіту про цю роботу доручити Левченку. 4. Оксана! Ти вже прочитала цю книжку? 5. Учні безмежно люблять і вірять своєму класному керівникові.

18. Знайдіть помилки в побудові речень, словосполучень, виправте їх. Поясніть методику попередження таких помилок.

Зобразити образ; передовий авангард; за чотири години часу; відтворити у своїх творах; організувати організацію молоді.

1. Гість щиро подякував господарів. 2. Шевченко писав, що я «ходив та плакав, та людей гукав, щоб добру навчити». 3. Олена була відсутня із-за хвороби. 4. Читаючи збірку І. Драча «Лист до калини», мені дуже сподобались поезії «Балада про соняшник», «Барвінок», «Проста вода». 5. Як відомо, що народні традиції, звичаї мають велике значення для виховання дітей.

19. Назвіть граматичні ознаки, за якими визначається належність іменників до певного роду.

Звір, писака, стрілець, листоноша, гусак, горила, метелик, столиця, ворон, ворона, місто, молодиця, молодик, гість, ніжність.

20. Скажіть, які завдання можна сформулювати до запропонованих матеріалів?

1. Блакитна хмарина за море пливе. В теплій країні веселка живе. 2. Люди з роботи ідуть без пісень. Клопіт, турботи їх гнітять весь день. 3. Не сумуй, не журишь, вір. Ніч сумна промине. 4. Блищить Дніпро в оксамитних берегах. Блищить чисте скло. 5. Замисливсь місяць золотий. День світає.

21. Як краще пояснити поняття «омоніми і багатозначні слова» на поданому матеріалі?

1. Байбаки на варту стали і в ту ж мить дрімати стали. Отака ледача варта слова доброго не варта. 2. Ось бешкетників вам трійка, з поведінки у них трійка. Бо вони учора вранці в клас kota принесли в ранці. 3. Ну й охочий брат мій Ігор до усяких жвавих ігор. 4. Коли поему видав він у світ — не розійшлася й через двадцять літ. А видав заміж донечку — як на! — вже через місяць розійшлась вона... 5. І в ситуації крутій із пастки вислизне крутій.

22. На прикладах доведіть, що наступні слова багатозначні: хворіти, хворий, палата, сестра, аналіз, догляд, операція.

23. Знайдіть помилки в побудові речень, виправте їх. Поясніть методику попередження таких помилок.

1. Це один із самих кращих колективів господарства. 2. Направляється тов. Товнір для проходження медичної комісії, яка буде працювати вихователем. 3. Легкова з офіційними лицями мала виїзжати у одинадцять ранку. 4. Товаришу Стрельцов! Висилаю Ваш протокол загальних зборів. Доповідачі прикладаються. 5. Усі студенти 3-го курсу повинні розрахуватися з хвостами.

24. Розробіть фрагмент заняття з вивчення граматичного матеріалу на початковому / середньому / вищому етапі навчання.

25. Наведіть приклади вправ для автоматизації дій студентів з лексичними одиницями пасивного і потенційного словників.

26. Проаналізуйте вправи для вивчення лексичного матеріалу в підручниках з української мови як іноземної.
27. Розробіть фрагмент заняття з вивчення лексичного матеріалу на початковому / середньому / вищому етапі навчання.
28. Наведіть приклади вправ для вивчення іншомовної інтонації.
29. Проаналізуйте вправи для вивчення фонетики в підручниках з української мови як іноземної.
30. Проаналізуйте вправи для вивчення розмовних тем.

Т е с т и

Фонетика

1. Визначте варіант, у якому правильно подано чергування у з в та і з й:
 - а) Друг ввійшов. Він йде. Він ввійшов.
 - б) Юрій увійшов. Вона йде. Воно ввійшло.
 - в) Воно йде. Вона ввійшла. Дмитро ввійшов.
2. Визначте рядок із помилкою в наголошенні слова:
 - а) зарплáта, нестáча, пéрепис;
 - б) пóзичка, компáнія, дохíд;
 - в) óбмін, тéндер, товáр.
3. Визначте рядок з помилкою у слові:
 - а) б'юджет, бюро, компаньйон;
 - б) пів'ящика, зв'язок, ад'ютант;
 - в) мільярд, інтерв'ю, кар'єра.
4. Визначте рядок, у якому написання усіх слів іншомовного походження є винятком з правила:
 - а) апарат, долар, атестат;
 - б) сума, клас, метал;
 - в) бруutto, нетто, білля.
5. Визначте рядок, у якому в усіх словах пишеться буквосполучення йо:
 - а) чи...ого, л...он, сер...озний; бо...овий;
 - б) с...омий, с...огодні, Вороб..ов, вс...ого;
 - в) кур...оз, ма...ор, Солов...ов, ра...он.
6. Визначте рядок, у якому є помилка у написанні слова іншомовного походження:
 - а) мінімум, позиція, дилер;
 - б) харизма, цикл, реліквія;
 - в) ціркуляр, презентація, мораторій.
7. Визначте рядок, у якому наголос в усіх термінах неправильний:
 - а) áкція, експéрт, собівáртість;
 - б) кредíт, фактúра, хóлдинг;
 - в) вáловий, квáртал, áгент.
8. Визначте слово, в якому після префікса не потрібно ставити апостроф:

- а) від...ємний;
- б) без...іменний;
- в) без...язикий.

9. Визначте рядок з орфографічною помилкою у слові:

- а) проїзний, чесний, гігантський, невістці;
- б) зап'ястний, пізній, кількістний, щасливий;
- в) вісник, хвастливий, шістнадцять, первісний.

10. Визначте рядок, у якому в іменниках I відміни відбувається чергування приголосних г, к, х у давальному і місцевому відмінках:

- а) плуг, береза, горох, бік;
- б) нога, рука, муха, хустка;
- в) хвалько, собака, берег, кожух.

Граматика

1. Морфологія вивчає:

- а) частини мови;
- б) звуки людської мови;
- в) словниковий склад мови.

2. Які існують критерії виокремлення частин мови?

- а) смисловий, морфологічний, синтаксичний;
- б) синтаксичний, словотвірний, стилістичний;
- в) стилістичний, інтонаційний, смисловий.

3. За яким принципом поділяються іменники в українській мові на відміни?

- а) за родом та закінченням у називному відмінку;
- б) за числами;
- в) за лексичним значенням.

4. Замість яких частин мови вживаються займенники?

- а) замість дієслів;
- б) замість іменників, прикметників, числівників;
- в) замість іменників і прикметників.

5. На які розряди за значенням поділяються кількісні числівники?

- а) якісні, відносні, присвійні;
- б) прості, складні, складені;
- в) цілі, дробові, збірні.

6. У якому рядку подано лише займенники?

- а) її, їхній, казна-що, собі;
- б) по-моєму, своячка, саморобний, їхня;
- в) свій, обидві, кільканадцять, кількатисячний.

7. У якому рядку всі іменники мають закінчення -у (-ю) в родовому відмінку?

- а) літак, світ, Сибір, поверх;
- б) рік, дуб, батько, вогонь;
- в) майдан, рух, Дунай, журнал.

8. Визначте рядок, у якому усі дієслова належать до I дієвідміни:

- а) могли, співати, здобувати, сивіти;

- б) літати, білити, хотіти, мовчати;
 - в) колоти, молоти, жати, лежати.
9. Визначте рядок з порівняльними сполучниками:
- а) немовби, що, хоч, тому що;
 - б) начебто, мов, немов, ніби;
 - в) оскільки, а, як, аби.
10. У якому рядку всі слова вигуки?
- а) ціп-ціп, ой, ах, цить;
 - б) хто, нехай, хоча, би;
 - в) няв, нумо, агов, приблизно.

Синтаксис

1. Синтаксис вивчає:
- а) частини мови;
 - б) будову словосполучень і речень;
 - в) звуковий склад мови.
2. Яка основна ознака речення?
- а) наявність підмета;
 - б) наявність присудка;
 - в) наявність граматичної основи.
3. За метою висловлювання речення поділяються на:
- а) питальні, спонукальні, окличні;
 - б) розповідні, окличні, питальні;
 - в) розповідні, питальні, спонукальні.
4. До односкладних речень належать:
- а) називні, неозначено-особові, безособові;
 - б) складносурядні й складнопідрядні;
 - в) розповідні й питальні.
5. Чим словосполучення відрізняється від речення:
- а) метою висловлювання;
 - б) кількістю членів речення;
 - в) наявністю граматичної основи.
6. Діалог – це:
- а) розмова двох осіб;
 - б) пряма мова без лапок;
 - в) чуже мовлення, передане дослівно.
7. Визначте, яке зі сполучень слів не є словосполученням:
- а) швидко бігти;
 - б) настала весна;
 - в) щасливий випадок.
8. Другорядні члени речення це:
- а) підмет, присудок, звертання, додаток;
 - б) кома, двокрапка, вставні слова, дужки;
 - в) означення, додаток, обставина.

9. Визначте рядок, у якому всі слова є вставними й виражають упевненість:

- а) справді, безсумнівно, безумовно, безперечно;
- б) по-твоєму, як навмисне, ясна річ, на жаль;
- в) здається, нарешті, вочевидь, по-друге.

10. Відокремлюватись можуть:

- а) тільки головні члени речення;
- б) тільки другорядні члени речення;
- в) головні і другорядні члени речення.

Лексикологія

1. Лексика української мови з погляду сфер вживання поділяється на:

- а) власне українські слова, слова, успадковані з індоєвропейських та східнослов'янських мовних спільностей, запозичені слова;
- б) синоніми, антоніми, омоніми, пароніми;
- в) загальноживані слова, діалектні слова, застарілі слова, неологізми, слова-терміни.

2. Визначте правильний варіант слововживання:

- а) чергування здійснюється цілу добу;
- б) чергування здійснюється круглодобово;
- в) чергування здійснюється цілодобово.

3. Визначте рядок із тавтологічними словосполученнями:

- а) потелефонувати телефоном, пам'ятний сувенір, порахувати рахунки;
- б) ледар, ледащиця, ледащо;
- в) мокрий від дощу, найкращий з гравців, сильніший з команди.

4. Визначте рядок, у якому всі слова є фінансово-економічними термінами:

- а) бухгалтер, конкурент, експорт;
- б) партнер, електродіаграма, фотороботи;
- в) кіножурналістика, бізнес-школа, фахівець-криміналіст.

5. Визначте рядок, у якому виділене слово вжито у невластивому для нього значенні:

- а) Два примірники словника присутні в кабінеті;
- б) Вантажне відділення розташоване на першому поверсі;
- в) Директор банку перебуває за кордоном.

6. Підберіть синонім до слова «аплодисменти»:

- а) подяка;
- б) вигуки;
- в) оплески.

7. Значення «бути дуже заклопотаним, робити щось дуже швидко» має фразеологізм:

- а) як білка в колесі;
- б) як макове зернятко;
- в) як муха в окропі.

8. Крилатий вислів «біла ворона» означає:

- а) нездійсненна мрія;

- б) незвичайна людина, рідкісне явище;
 - в) людина, що розкаялася у своїх помилках.
9. Значення «наполягати на чомусь; настирливо повторювати уже відоме» має фразеологізм:
- а) знову за рибу гроші;
 - б) знову двадцять п'ять;
 - в) хоч раз, да гаразд.
10. Фразеологізм «голими руками» означає:
- а) втратити багато сил і енергії, виконуючи тяжку роботу;
 - б) карати кого-небудь;
 - в) легко, без особливих труднощів, без будь-якого напруження сил.

Дієслово

1. Позначте рядок, у якому не всі слова належать до форм дієслова:
- а) казав би, малюють, сідаймо;
 - б) будемо робити, хвилюючи, написаний;
 - в) працювати, праця, попрацювавши.
2. Позначте рядок, у якому всі дієслова є інфінітивами:
- а) писати, розуміти, танцював;
 - б) вишивати, сидіти, фарбуватися;
 - в) лежати, напрацюватися, дочекалися.
3. Які види має дієслово?
- а) дійсний і умовний;
 - б) доконаний і недоконаний;
 - в) минулий і теперішній.
4. У якому рядку всі дієслова теперішнього часу?
- а) співаємо, бігти, бачу;
 - б) телефонувала, навчив, стажуватися;
 - в) кохаю, читаємо, в'яжуть.
5. Позначте рядок, у якому названі способи дієслів:
- а) дійсний, умовний, наказовий;
 - б) доконаний, недоконаний;
 - в) теперішній, майбутній, минулий.
6. Категорії особи не мають дієслова:
- а) минулого часу;
 - б) майбутнього часу;
 - в) теперішнього часу.
7. Дієслівними сполученнями є такі:
- а) асфальтувати дорогу, ставши лікарем, вирішити негайно;
 - б) неймовірно гарно, сідати у машину, читання лежачи;
 - в) пишатися донькою, червоні троянди, запросити усіх.
8. Зв'язком керування поєднані словосполучення:
- а) наказати вийти, нагода побачитися, смачна кава;
 - б) писати листа, пляшка води, підписаний керівником;

в) зібрати речі, десята година, місто Київ.

9. Зв'язком прилягання поєднані словосполучення:

а) йти швидко, сподіватися на диво, дружня розмова;

б) сильний духом, синє море, чекати довго;

в) співати голосно, темрява лісу, шафа для книжок.

10. Позначте речення, у якому вжито дієслова минулого часу:

а) *Витягла з печі гарбуз, що парував смачною парою* (Горд).

б) *Вітер віє-повіває, по полю гуляє* (Шевч.).

в) *Схаменуться, стрепенуться стуманілі люде: рідне слово, рідний розум, - рідна й правда буде* (Куліш).

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення дисципліни

Рекомендована література

Обов'язкова:

1. Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної: *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 19 квітня*. Білоцерківський НАУ, 2019. 84 с.

2. Антонів О. Підручники та посібники з української мови як іноземної. Серія: Теорія і практика викладання української мови як іноземної (у співавторстві із З. Мацюк). Вип. 1. Львів, 2004. 12 с.

3. Антонів О. Урахування національно-культурної специфіки мовних одиниць у процесі вивчення іноземної мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2006. Вип. 1. С. 180–185.

4. Антонів О. Дистанційне вивчення української мови як іноземної (тестовий контроль лексичної компетенції). *TeKa Komisji Polsko-Ukraińskich zwiqzkó w kulturowych*. Т.ІІІ. Lublin, 2008. S. 73-82.

5. Бакум З. П. Українська мова як іноземна: лінгводидактичні проблеми. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, 5, 226-232. <https://doi.org/10.31812/filstd.v5i0.913>

6. Бігич О. Б. та інші. Електронні засоби навчання іноземних мов студентів: досвід розробки й апробації: Колективна монографія. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2012. 160 с.

7. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19-30.

8. Бойко І. О., Бондар М. В. Практичний курс української мови для іноземців. Навчальний посібник. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2012. 228 с.

9. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов: навчальний посібник. Київ: Знання, 2010. 206 с.

10. Дегтярєва Т. О. Українська мова як іноземна. Елементарний курс: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 138 с.

11. Дерба С. М. Українська мова для іноземних студентів. Наукові тексти та завдання до них. Вінниця: Видавець "Меркьюрі-Поділля", 2012. 188 с.

12. Єщенко Н. О. Практичний курс української мови: усне мовлення: навчальний посібник для іноземних студентів. 2-ге вид., виправлене і доповнене. Київ: Фенікс, 2013. 207 с.
13. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
14. Зайченко Н. Ф. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. Київ: Знання України, 2008. 324 с.
15. Кисельова Т. Г., Солонська О. П., Бескровна Л. І. Українська мова: перші кроки: Навчальний посібник для іноземців. Харків: НФАУ: Золоті сторінки, 2002. 88 с.
16. Корженко В. Я., Іванець Т. Ю., Абрамчук О. В., Горчинська Л. В., Олійник Л. І. Українська мова для іноземних студентів. Країнознавство. Навчальний посібник. Вінниця: ВДТУ, 2002. 78 с.
17. Ласкаво просимо!: навч. посібник з української мови для іноземних студентів: у 2-х ч. І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2011. 387 с.
18. Лисенко Н. О., Кривко Р. М., Світлична Є. І., Цапко Т. П. Українська мова для іноземних студентів. Навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 240 с.
19. Макарова Г. І., Паламар Л. М., Присяжнюк Н. К. Let's speak ukrainian. Розмовляймо українською. У 3-х ч. Ч.1. Вступний курс. Київ: Фірма "ІНКОС", 2010. 125 с.
20. Мандрівка Україною: навчальний посібник з української мови як іноземної (рівень В2). Львів: Дон Боско, 2012. 152 с.
21. Мацюк З. Методика викладання граматики української мови як іноземної: Програма спецкурсу для студентів філологічного факультету спеціалізації "Українська мова як іноземна". Львів, 2008. 33 с.
22. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
23. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підруч. / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова [та ін.]. Київ: Академія, 2010. 327 с.
24. Методика викладання української мови як іноземної: Навч. посібник. Укл. Гмиря Л.В. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2015. 61 с.
25. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: теоретичні засади : навч. посіб. у схемах і табл. для студентів ф-ту інозем. філології освітньо-кваліфікац. рівня «бакалавр». Запоріжжя: Вид-во ЗНУ, 2012. 115 с.
26. Мінчак Г. Б. Інтерактивні технології викладання української мови як іноземної. *Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних громадян : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції*. 2017. С. 10–12.

27. Мова для всіх: Навчальний посібник з української мови для студентів підготовчого факультету. Частина 1. Моргунова Н. С., Резван О. О. Харків, 2008. 85 с.
28. Мова для всіх: Навчальний посібник з української мови для студентів підготовчого факультету. Частина 2. Моргунова Н. С., Резван О. О. Харків, 2008. 90 с.
29. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов. Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.
30. Палінська О., Туркевич О. Крок-1. Українська мова як іноземна. Львів: Видавництво Львівської політехніки (2-е видання), 2014. 150 с.
31. Палінська О., Туркевич О. Крок-2. Українська мова як іноземна. Львів: Видавництво Львівської політехніки (2-е видання), 2014. 95 с.
32. Плющ М. Я., Грипас Н. Я. Українська мова. Довідник. Київ: Освіта, 2002. 255 с.
33. Сікорська О. О., Шаніна О. С. Українська мова як іноземна : практикум для студентів міжнародних факультетів. Одеса: ОНМедУ, 2022. 136 с.
34. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: Колективна монографія. С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майєр, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші. Київ: Ленвіт, 2015. 444 с.
35. Туркевич О. Вправи і завдання на сучасному етапі викладання української мови як іноземної: які, коли, як? *Тези Міжнародної практичної конференції «Українська мова у світі»*. Львів, 2014. С.15-16.
36. Туркевич О. Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 220 с.
37. Туркевич О. Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польського досвіду. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів: Видавництво Львівського університету, 2015. Вип.11. С.80-90.
38. Українська мова в таблицях: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни для іноземних студентів. Уклад.: М. В. Луцюк, Л. А. Добровольська, Л. Г. Скуратівська. Київ: НАУ, 2006. 56 с.
39. Українська мова для іноземних студентів: посібник. Винник В. М., Гайда О. М., Драч І. Д. та ін. Тернопіль: ТДМУ, 2013. 288 с.
40. Українська мова для іноземних студентів I – IV курсів: навчальний посібник. М. В. Арделян (та ін.) Харків: ХДУХТ, 2010. 311 с.
41. Українська мова для іноземних студентів: посібник. Винник В. М., Гайда О. М., Драч І. Д. та ін. Тернопіль: ТДМУ, 2013. 288 с.
42. Українська мова для іноземців: (збірник вправ): навчальний посібник з української мови для іноземних студентів. Ніколаєва Н. С., Невоїт В. І., Любчевська-Сокур В. О., Овдіюк В. В., Ситник О. О., Черехапа Л. Л. Київ: Четверта хвиля, 2011. 212 с.
43. Українська мова для іноземців (рівень А2) : навчальний посібник. Дегтярєва Т. О. та ін. Київ: Університетська книга, 2020. 215 с.

44. Українська мова для іноземців. Іван Ющук, Юлія Бондарчук, Олександра Мушкудіані. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2021. 168 с.
45. Українська мова: навчальні матеріали для студентів-іноземців 1-го курсу. Укладач О. П. Коньок. Суми: Вид-во Сум ДУ, 2009. 103 с.
46. Українська мова як іноземна для англомовних студентів-медиків: у 2 книгах. Книга 1. Соціокультурна комунікація: підручник / С.М. Луцак, А.В. Ільків, Н.П. Литвиненко та ін. Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. 504 с.
47. Українська мова як іноземна (початковий курс): Підручник. В. Вінницька, Л. Головяшина, Н. Плющ. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. 379 с.
48. Українська мова як іноземна. Тексти для читання. Практикум для студентів підготовчого відділення / автори : С. Д. Карпенко, Т. М. Рудакова, О. Д. Будугай, І. М. Тимчук, С. Г. Погоріла, Н. Ю. Римар, Ю. А. Чернобров, Н. А. Баран, А. І. Єрко; за редакцією : С. Д. Карпенко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 256 с.
49. Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження: Збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів, Львів, 2019. Львів, 2019. 135 с. URL: <http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2019/12/Збірник-тез.pdf>
50. Чистякова А. Б., Селіверстова Л. І., Лагута Т. М. Українська мова для іноземців: Підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. 524 с.
51. Щепка О. А. Українська мова як іноземна. Початковий рівень: навчальний посібник для іноземних студентів початкового етапу навчання. О. А. Щепка. Маріуполь: ПДТУ, 2018. 206 с.
52. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.
53. Фролова Т.Д. Українська за 26 днів: Українська для тих, хто її не вивчав: Навчальний посібник. Київ: А.С.К., 2004. 304 с.
54. Чумак О. Г. Чумак В. В. Українська мова як іноземна (частина I). Основи фонетики, граматики, інтонації, словотвору. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2005. 238 с.
55. Чумак О. Г. Чумак В. В. Українська мова як іноземна (частина II). Основи морфології, синтаксису, стилістики. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2006. 214 с.
56. Чумак В., Чумак О. Українська мова як іноземна в системі кредитно-модульного навчання: бакалаврський рівень. Навчальний посібник для викладачів та студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Умань, 2008. 208 с.

Додаткова:

1. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації). Київ: Просвіта, 2000. 160 с.
2. Гмиря Л.В. Проблема формування міжкультурної комунікативної компетенції при навчанні української мови як іноземної. Матеріали науково-практичної конференції. Україна і світ: діалог мов і культур: Київ: Вид. центр КНЛУ, 2017. С. 567-568.
3. Гмиря Л.В. Особливості викладання української мови як іноземної в китайській аудиторії. 斯拉夫语言、文化、翻译与教: 现状与前景 [Слов'янські мови, культури, переклад і викладання: сучасний стан і перспективи]. 长春 [Чанчунь], 2022. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Мова, культура і викладання слов'янських мов у китайській аудиторії: реалії та перспективи» (Чанчунь - 2021). С. 74-78.
4. Гмиря Л.В. Деякі особливості навчання китайських студентів української вимови. Матеріали науково-практичної конференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови”. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2022. С. 50-51.
5. Культура мови на щодень. Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. Київ: Довіра, 2002. 170 с.
6. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 240 с.
7. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2008. 291 с.
8. Сербенська О. А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2001. 204 с.
9. Словник-довідник з українського літературного слововживання. С. І. Головащук. Київ: Наукова думка, 2004. 448 с.
10. Українська мова: Енциклопедія. Редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

Підписано до друку 03.07. 2023 р. Формат 60x84 1/16
Папір друк. № 1 Спосіб друку офсетний. Умовн. друк. арк. 4,36
Умовн. фарбо-відб. 4,47 Обл.-вид. арк. 4,47
Тираж 100. Зам. № 23 - 185

Видавничий центр КНЛУ
Свідоцтво: серія ДК 1596 від 08.12.2003 р.

Віддруковано "Видавництво Ліра-К"
03115, Київ, вул. Василя Стуса 22/1
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
Серія ДК № 3981.